

JOU ROEP IK

24 december 2016

Voorgangers: Ad de Gruijter (overweging) en Heleen Goddijn

De aankondiging van de geboorte (annunciatie) van Lorenzo Lotto (1527)

Gezongen lezing Lukas 1, 26-38; 52-53 (bewerking Huub Oosterhuis, Kerstoratorium)

Maria, meisje in haar binnenkamer,
in Nazareth, een vlek in Galilea –
Gabriël, staande voor de troon van licht,
vuurvogelengel, afgezant van God,

daar staat hij voor haar ogen: wees gegroet
verheug je, begenadigde: die Ene,
de God van Abraham, de God van Mozes
'Ik zal er zijn', die is met jou, vrees niet.

Jij zal ontvangen in je schoot en baren
een Kind dat wordt geroepen 'God bevrijdt',
Jezus, Messias, dienstknecht, mensenzoon
zijn koninkrijk komt over heel de aarde.

Maria sprak: maar dat zal niet gebeuren
omdat ik met geen man gemeenschap heb.
'Geest van Ik-zal-er-zijn komt over jou,
Hij zal niet slapen, Israëls behoeder.'

Zij boog haar hoofd en wist niet wat te denken.
Zij heeft gezegd: Hier ben ik, tot zijn dienst.

Toen is zij opgestaan en heeft gezongen:
'Hij zal aan de verworpenen
zijn woord gestand doen,
niets is onmogelijk bij hem,
hij haalt tirannen van hun tronen neer,
hij tilt de armen uit het stof,
hij stilt hun honger'.

Dit zong zij. En haar lied zal nooit verstommen.

Gezongen lezing Lukas 2, 1-20 (bewerking Huub Oosterhuis, Kerstatorium)

En het geschiedde in die dagen, nachten
van Keizerlijke Heerschappij, toen Rome
heel de bewoonde wereld in zijn macht had,
dat een bevel werd uitgevaardigd door Augustus:
de mensheid moest geteld en opgeschreven
als geld geteld, ten dode opgeschreven.

Ook Jozef met zijn zwangere verloofde
is vanuit Nazaret in Galilea
gegaan naar Juda, Betlehem, de stad
van David – om zich op te laten schrijven.

En het geschiedde toen zij daar verbleven:
het uur brak aan dat zij bevallen moest.
Zij bracht haar eerstgeboren zoon ter wereld
wikkelde hem in doeken, lei hem neer in
een kribbe-voederbak, omdat voor hen
Geen plaats was in de gastenzaal daar boven.

Er waren herders in die streek, zij waakten
's nachts bij hun kudde, in de open lucht.
Plotseling stond bij hen een lichtgestalte,
Een afgezant van God- Ik zal er zijn.
Zij huiverden, zijn gloed omstraalde hen.
Hij sprak: Wees niet bevreesd, want zie, en hoor:
Ik heb goed nieuws voor u en grote vreugde
voor heel het volk bestemd, voor alle volkeren:

geboren, heden, in de stad van David
-uw redder en bevrijder, de messias –
en dit zal u daarvan het teken zijn:
gij zult een klein kind vinden, ingewikkeld
in doeken, liggend in een voederbak.

Toen plotseling stond daar een legerschare
van lichtgestalten uit de hemel, zingend,
een macht van stemmen – en zij loofden God:
Ere zij in zijn grondeloze licht die Ene,
en op aarde recht en vrede
voor de mensen naar zijn hart.

En het geschiedde: toen de afgezanten
de sterrenhemel waren ingevaren
zeiden de herders tot elkaar 'Wij gaan en vlug!
Naar Betlehem om zelf, met eigen ogen,
Het groot verhaal te zien dat daar geschied is.
Zoals 'Ik zal er zijn' ons heeft doen weten'.

Zij snelden wat ze konden en ze vonden
Maria, Jozef, en het kleine kindje
dat in een voederbak gelegen was.
En luid en duidelijk vertelden zij
dat groot verhaal over die kleine jongen.
En die het hoorden waren stomverbaasd.

Maria heeft al deze woorden
stil overdacht en in haar hart bewaard.
De herders keerden naar hun velden terug
en loofden God en droomden goede tijden.

Mochten ook wij een nieuwe dag zien lichten,
voor onze kinderen een nieuw begin.

Overweging I-II-III

I JOU ROEP IK – EEN STEM

Gisteren, vrijdag 23 december heeft Elske een extra vrije dag genomen want er is nog zoveel te doen voor de Kerst. Moeder belt (alweer): 'Ik voel me niet goed, ik heb je nodig, mijn handen en armen zijn helemaal opgezwollen'. Ze belt vaak en meestal is er niet iets om je zorg over te maken, maar ja... je gaat toch maar weer naar haar toe, je weet het immers nooit. Ditmaal blijkt er wel degelijk iets aan de hand te zijn. Het wordt zelfs een bezoek aan de spoedeisende hulp. De ringen moeten van haar vingers worden geknipt. Geen vrije vrijdag.

Vandaag zaterdag 24 december. Elske trekt de deur achter zich dicht en gaat de kerstboodschappen doen. Op straat staat een man, allemaal dozen in zijn hand, die probeert die stapel (kerstkransen?) in de kofferbak van zijn auto te krijgen en Elske denkt 'dat gaat fout'....de man kijkt vanuit zijn ooghoek haar kant uit. Ze twijfelt heel even en dan reikt ze hem haar helpende hand.

Met rennen en draven is het toch allemaal goed gekomen en nu zit Elske met het gezin in de Kerstviering, net als wij, want dat sla je toch niet over.

Elske hoopt zoals altijd te zingen over de herders in het veld en over vrede op aarde.

Dan zingt het koor: 'Hoelang nog? Ik heb genoeg geroepen. Jou roep ik in het holst van de nacht.'(uit het kerstatorium van Huub Oosterhuis).

Juist in de Kerstnacht klinkt die roep om redding, bevrijding en vrede overall.

Elske weet wel dat ook Bethlehem bezet gebied was. Het was en is geen onschuldige oproep: 'Vrede op aarde' met Kerst.

Jozef, Maria en het kind waren ook vluchtelingen. Zij moesten uitwijken voor koning Herodes, moordenaar van pasgeborenen, zo zegt het verhaal.

Verjaagde en vervolgde mensen toen, vluchtelingen crisis ook nu.
Wellicht kunnen wij er vanuit onze comfortzone maar lastig mee omgaan, maar vluchtelingen....die hebben helemaal geen comfortzone.
Zolang er geen vrede op aarde is staat onze 'menselijkheid' op het spel.
Elske denkt: 'Wat komt er toch allemaal in me op? Nu ga ik wel heel erg van een klein naar een groot verhaal, van dichtbij naar ver weg...hoewel?
Dan denkt Elske aan Aleppo in Syrië, aan Mosul in Irak.
Mosul heette vroeger Nineve. Dat kennen we ergens van. Weet u nog? Dat verhaal over die profeet Jona, (ja die van de grote vis). Hij hoort ook een stem die een dringend beroep op hem doet (Jona 1, 2-3a). 'Maak je gereed en ga naar Nineve, die grote stad, om haar aan te klagen, want het kwaad dat ze daar doen is ten hemel schreiend.' Die stad is Mosul vandaag!
Aleppo, Mosul, en waar nog meer.... het is ten hemel schreiend!
Het koor zingt: Hoelang nog? Ik heb genoeg geroepen. Jou roep ik in het holst van de nacht.
Jona denkt: Kan ik er wat aan doen?
Hij doet of hij zich gereed maakt om aan die roep gehoor te geven, maar vlucht weg, precies de andere kant op naar Tarsis.' 'Mij niet gezien, voor mij een ander'.
Maar wat blijkt? Als de stem eenmaal heeft geklonken is het onontkoombaar. Via een schipbreuk komt hij toch in Nineve (Mosul) aan om te doen waarvoor hij geroepen is.
Elske moet denken aan Mozes.
Ook hij hoort een stem die hem roept (vanuit een brandende doornstruik Exodus 3,10): Jou stuur ik nu naar farao: jij moet mijn volk uit slavernij wegleiden.
Mozes deinst terug, maakt bezwaar en zegt tegen die stem 'Kies toch een ander' (Exodus 4, 13). Maar eenmaal uitgekozen en geroepen lijkt er geen ontkomen aan. Hij mag zijn welbespraakte broer Aäron meenemen om hem bij te staan, maar hij is geroepen om een eind te maken aan slavernij.
Onontkoombaar.
Hoelang nog? Ik heb genoeg geroepen. Jou roep ik in het holst van de nacht.
Ze roepen God, ze roepen de Eeuwige om hulp, de verdrukten, de slaven, de armen, de vluchtelingen..... en de Eeuwige..... die roept mensen om recht te zetten wat krom is, om vrede te stichten.
Wij, de handen van de Eeuwige, onontkoombaar.
'Jou roep ik!', is het thema van de kerstviering vanavond.
Elske denkt even: 'Niet ik alsjeblieft' en 'Kan ik er wat aan doen?' en 'Waarom nu?'
En ik dacht hetzelfde!
Maar net in dit ogenblik, nu, in het holst van de nacht, in Bethlehem én hier, gaat een licht op over wie geroepen zijn en alle zwijgen wordt doorbroken.

II JOU ROEP IK MARIA – VOOR DIT KIND

'Wij komen tezamen onder 't sterreblinken'. Een kind, lang geleden en ver weg geboren, brengt ons nog steeds bijeen. Dit moet wel een bijzonder kind zijn geweest en wat zullen die ouders trots zijn geweest. Of konden zij toen ook nog niet beseffen wat worden zou?
Laten we eens kijken naar dat opmerkelijke schilderij van Lorenzo Lotto (ca. 1527) op de voorkant van ons vieringenboekje.
Maria krijgt te horen dat zij, ja juist zij, de moeder van dit bijzondere kind zal worden.
Maria schrikt zich een hoedje. Nogal logisch als je de afbeelding bekijkt. Plots staat daar zonder aankloppen een engel in haar kamer en daarboven, buiten vanaf een wolk – ja niemand heeft God ooit gezien – maar hier is de Eeuwige toch maar afgebeeld - die deze jonge vrouw Maria aanwijst, uitverkiest... en als we goed kijken is dit geen vrijblijvende uitnodiging... nee daar lijkt het niet op.
God lijkt de engel aan te sturen zo van: Haar moet je hebben! en de engel lijkt vervolgens een gebaar te maken in de trant van 'Kan ik er wat aan doen, geef de schuld niet aan de boodschapper'.
Maria, geschrokken, overrompeld ook, lijkt te gebaren 'ik weet het zo net nog niet, waarom mij dit overkomen moet, kan dit wel?' In de Bijbeltekst staat (Lukas 1, 28-34b) 'Zij raakte geheel in verwarring door wat de engel zei en vroeg zich af wat deze begroeting te betekenen had.'
De rust van dit op het eerste gezicht huiselijke 16e -eeuwse tafereel, met een bedstede, een kaars een zitje

én een bidstoel met daarop een boek, zou het de joodse bijbel zijn (Tenach, Thora),..... die ogenschijnlijke rust wordt bruusk verstoord.

Niet iedereen wordt zomaar door een engel bezocht, door een stem van boven benaderd. Het is geen verzoek, deze uitverkiezing. Jij zult een kind baren en het zal heten (Jezus) Yeshua, Yehoshua (redder). Onontkoombaar.

Zelfs de naam van dit kind waar wij ook nu weer voor samenkomen wordt niet door haar gekozen.

Maria probeert nog even (Lukas 1, 34b) 'Hoe zal dat gebeuren Ik heb immers nog nooit gemeenschap met een man gehad.'

Maar eenmaal geroepen en aangesproken lijkt het onontkoombaar – en het onmogelijke mogelijk!

Zij Maria zal moeder zijn van Yehoshua (Jezus) redder!

Redder? ....waarvan?

Dit kind met deze naam, zal – eenmaal opgegroeid, zich meer dan eens afgevraagd hebben: Waartoe ben ik geroepen, waar begin ik aan?

Hopelijk sta je er dan niet alleen voor.

Waar is die engel eigenlijk gebleven?

Uiteindelijk zegt Maria (Lukas 1, 38b) 'Laat met mij gebeuren wat U gezegd hebt.'

Uiteindelijk neemt ze die roeping op zich, ze eigent het zichzelf zelfs toe.

Dit wordt haar eigen verhaal, haar eigen drijfveer. In taal van vandaag:

Ze gaat er voor, helemaal, zodat ze uitzingt:

(Lied van Maria):

'Hij zal aan de verworpenen zijn woord gestand doen,
niets is onmogelijk bij hem, hij haalt tirannen van hun tronen neer,
hij tilt de armen uit het stof, hij stilt hun honger.'

Dit zingt de geroepen moeder van dit kind.

En Maria, Mirjam betekent 'opstandigheid, verzet'. Een naam die klinkt als een program, een levensdoel. Bij jou, Maria, Mirjam moet dit kind wel in goede handen zijn.

Kijk nog eens naar het schilderij . De kant waarvandaan de roep klinkt is licht, de andere kant van het schilderij is nog donker. Wanneer wordt het licht?

Elske kijkt naar het schilderij en denkt bij zichzelf: iets erin komt me bekend voor.

En ik dacht het ook.

III JOU ROEP IK – OM VREDE - ONONTKOOMBAAR

Deze nacht is de nacht van grote en kleine verhalen.

Verhalen van licht en vrede, van toen en nu, van ver weg en dichtbij.

Verhalen over geroepen worden:

Jou roep ik voor de gewonde aan de kant van de weg,

Jou roep ik voor die mevrouw die niet over durft te steken

Jou roep ik voor de alleenstaande buurvrouw die op mantelzorg is aangewezen.

Soms lijkt het of jij het zelf bent die roept.... 'Doe iets!'

Om licht en vrede!

Elske denkt even aan Angela Merkel en aan: 'Wir schaffen das'

Mw. Merkel is herkozen (6 december) als partijleider van de christendemocratische CDU. Ze zei nóg een keer bondskanselier van Duitsland te willen worden en dat het een moeilijke tijd is en wordt.

Wáárom dan nog een keer vroeg men haar? Ze zegt: 'Ik moet'. En anderen hadden haar ook gezegd: 'Je moet!'. En zij weer: 'Maar jullie moeten ook, jullie moeten mij helpen' (Trouw wo 7-12-2016).

Soms roept een stem van buiten of van binnen, onontkoombaar.

Elske denkt aan Nelson Mandela die niet weten kon wat allemaal op zijn pad kwam toen hij zich begon te verzetten tegen rassendiscriminatie, onderdrukking door een blanke minderheid. Maar de roepstem was onontkoombaar.

Elske denkt aan Martin Luther King die een droom had onontkoombaar (I have a dream) geraakt door het

onrecht van rassenscheiding en racisme. Dat het hem het leven zou kosten.....
Elske denkt aan pater Frans van de Lugt die in Homs in Syrië in 2014 (7 april) door strijders in Syrië werd doodgeschoten. Hij voelde zich geroepen zijn mensen niet in de steek te laten.
Hoelang nog? Ik heb genoeg geroepen. Jou roep ik in het holst van de nacht.
Vrede op aarde en licht waar het duistert, maar dan voor iedereen.
Elske denkt: Mooi eigenlijk, wanneer ik me geroepen voel, geroepen weet, dan ben ik dus gevonden.
Roept iemand mij, dan is er vertrouwen - in mij.
Waarom belt moeder altijd mij?
Soms zie je het zelf nog niet, maar de (A)nder ziet het in jou! Bij jou Elske kan je terecht.
Weet ieder zich als Elske niet geroepen in het groot en in het klein, om licht om vrede?
En mocht ooit jij, mocht ik degene zijn die roept: 'Hoe lang nog?' dan is er vast en zeker één die mijn roepen hoort .
Elske. Je naam is een program. Elske betekent immers, 'Ik zweer (het) bij God'.
Daar in Bethlehem in het holst van de nacht én hier en nu begint een licht te schijnen over wie geroepen zijn en alle zwijgen wordt doorbroken.
Elske ga je mee terug naar de herders in het veld, daar hoop je toch vanavond van te zingen.
Wie weet is er ook nog een engel....en licht en vrede voor ons allemaal.

Ad de Gruijter - 24 december 2016

KERSTMIS 2016

Verschrikkelijk is de wereld.
Geen Jezus zal Aleppo redden
en zijn God
zwijgt zo diep in alle talen
dat het voelt alsof hij niet bestaat,
nooit heeft bestaan, niet kan, niet wil –
wat is er met mijn brein
dat ik hem steeds weer denk?

Er zal nooit, nergens
een begin van redding zijn
als niet ten minste één mens zegt
'hier ben ik'
En ziende om zich heen
zoekt of er nóg een is, nog twee of drie
met vonken licht 'hier ben ik'
in hun ogen.

In diepe nacht – geen ster te zien
geen engelenzang te horen –
zullen zij gaan
om wat misschien nog kan,
te hopen valt, te redden is
één vluchtkind kantje boord
voorgoed geboren.

Kerstmis is twee- of driemaal
niet te tellen naamloos velen
die 'hier ben ik' zijn
en doen wat moet gedaan.

Huub Oosterhuis

[Kerstgedicht geschreven op verzoek van Dagblad Trouw]